

#kuidasmekestame kogukondlikud arutelud: kokkuvõte ettepanekutest kohaliku tasandi otsustajatele

Rahvastikum muutustega toimetulekuks on Eestil vaja pikaajalist rahvastikupoliitikat, mis on terviklik, süsteemne ja järjepidev. Valitsusepoolsetest sammudest aga üksi ei piisa, vaja on ka kokkuleppeid ning julget tegutsemist regionaalsel ja kohalikul tasandil. Omavalitsused on erinevad, erinevad on nende võimalused, aga erinevad on ka iga omavalitsuse elanike vajadused. Aruteludel osalenute sõnastatud ideed ja soovitused on küllaltki universaalsed, peegeldades kogukonnaliikmete ootusi kohalikele otsustele ning arendustegevustele.

1. Rahvastiku arenguks tuleb vähendada regionaalset ebavõrdsust, mis tekitab tõrjutust ja sunnib suurematesse linnadesse või välismaale rändama. Näiteks pidasid aruteluvarjas osalenud vajalikuks, et lepitaks kokku avalike teenuste miinimumstandardites ning riigi toes teenuste tagamiseks regioonides. Ettevõtlusega alustamise toetamiseks on vaja paindlikke lahendusi, kohalikele omavalitsustele motivatsioonipaketti, et neil oleks ressursi ja võimekust olla kohaliku ettevõtluse aktiveerijaks. Kohalikul tasandil tuleks eelkõige:

- Soodustada väärtust loovate töökohtade teket, sh tekitada kaugtöökohti ning pakkuda ettevõtjatele soodustusi kaugtöökohtade loomisel.
- Kaardistada piirkonna kasutamata ressursid, luua võimalusi ettevõtluseks. Vajadusel kaasfinantseerida algatusi ja teavitada elanikke teenustest, mis uusi ettevõtmisi toetavad.
- Toetada kohalikke ettevõtjaid kindlustades neile vajalikud teenused, aidates bürokraatia ning nõuete kiirel lahendamisel. Soodustada saab koostöövõrgustike ja jagamismajanduse teket, võimaldada toetust ja soodustusi uutele tulijatele.
- Kutsuda inimesi maale elama ja luua selleks võimalused. Hinnata, millistele ametikohtadele on omavalitsuses asjatundjaid vaja, teha korduvalt otsingut. Huvilistele võimaldada maale kolimise toetust. Elukohtade loomiseks renoveerida tühjalts seisvad majad ning tagada teede, puurkaevude jm taristu korrashoid, aga kaotada ka bürokraatlikud takistused kolimiseks. Pakkuda uutele elanikele tugiteenuseid nagu lasteaiakohad, kool, perearst, info ja suhtlus valla- või linnavalitsusega.
- Hoida oma inimesi, sealhulgas hoida piirkonna noortega sidet ka nende õpin- gute ajal, kaasates neid kohalikkusse ellu.

2. Kõigil Eesti inimestel peab olema võimalus tööturul ning ühiskonnaelus vasta- valt võimalustele osaleda, milleks tuleb senisest oluliselt enam toetada paindlike töövormide kasutuselevõttu, täiendõppe süsteemsust ning ettevõtlusvaimu kasvatamist. Valitsusele tehtud ettepanekute seas on näiteks maksusoodustused tööandjatele töötusriskiga gruppide osakoormusega värbamisel, aga ka õpilaste ja üliõpilaste värbamisel. Muuhulgas ka töötü staatuse ja tööturuteenuste võimaldamine inimestele, kes saavad teatud piirmäära ulatuses käsunduslepinguga töötades töötasu. Lisaks karjääriõppe mitmekesistamine ja koostöö ettevõtjatega, nagu ka nn õpikonto idee edasiarendamine, mis võimaldaks tuua ühele platvormile kokku ülevaate olemasoleva töötajate kvalifikatsioonist ning olulisemad tööturuteenused. Kohalikul tasandil saab aga palju teha, näiteks:

- Tunnustada paindlikku tööd pakkuvaid tööandjaid, kaugtööd võimaldavaid kohalikke ettevõtjaid ja toetada oma piirkonnas tegutsevate ettevõtjate juhtimisa- last täiendõpet.
- Luua noortele rohkem arengueeldusi, näiteks tagades, et töö on piisavalt sotsiaaltöötajaid, tugiisikuid, psühholooge, noorsootöötajaid ning nende spetsialisti- de töötasu on motiveeriv. Võimaldada õppijatele toetusi ja tugiteenuseid ettevõt- lusega alustamiseks. Ka teenuseid saab tellida oma noortelt ettevõtjalt, sõeluda ja võimendada kohalikke positiivseid näiteid, toetada noorte kogemusvahetust.

Kodanikualgatuslikud #kuidasmekes- tame arutelud toimusid 2018. aasta oktoobrist detsembrini.

Arutelude eesmärgiks oli teadvustada rahvastikum muutuste mõju ning otsida muutustega kaasnevatele probleemidele lahendusi.

Arutelud toimusid üle Eesti ning järgi- sid ühtset formaati.

Ettepanekud kujunesid 34 kogukond- likult arutelult kogutud sisendi põhjal, kus osales kokku 358 inimest.

Osalejad kirjeldasid lahendusi nii valitsuse, kohaliku omavalitsuse, kogukonna kui üksikisiku algatusvõi- malusest kui vastutusest lähtuvalt.

Esialgsetele lahendusideedele andsid tagasisidet valdkondlikud eksperdid. Seejärel ideid sõeluti ning täpsustati.

Ettepanekuid aitasid sõnastada esi- ndajad järgmistest organisatsioonidest: Eesti Lasterikaste Perede Liit, Lastekaitse Liit, Eesti Pereteraapia Ühing, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, Eesti Tööandjate Keskliit, Eesti Väike- ja Keskmiste Ettevõtete Assotsiatsioon, Eesti Külaläikumine Kodukant, Eesti Leader Liit, Maakondlike Arenduskes- kuste võrgustik, Eesti Noorteühen- duste Liit, SA Innove, Eesti Töötukasa, jt.

Aruteluvarja kokkuvõtteid ning tule- musi, sealhulgas kogu ettepanekute paketti näeb veebilehel: kestame.rahvaalgatus.ee

#kuidasmekestame aruteluvarja sai teoks koostöös Avatud Eesti Fondi, Eesti Tööandjate Keskliidu, Mainor AS, Eesti Kaubandus-Tööstuskoda, EAS Work in Estonia programmi, TalTechi, Teenusmajanduse Koja, Vabaühen- duste Liidu, Eesti Koostöö Kogu, IOM, Siseministeeriumi ja Kultuuriministeeriumiga.

- Luua võimalused paremaks liikuvuseks ja kaugtööks. Selleks kujundada ühistransporditeenused paindlikumaks ja arvestada kohaliku transpordi hangetel vajadustega trajektoiril töö-kodu liikumiseks (liinid, peatused, graafikud, hinnad). Kus puudu, toetada multifunktsionaalsete kogukonnakeskuste rajamist, mis võiksid päeval olla avatud kontor-kaugtöö-keskusena, öhtul kasutuses muudeks kogukonna vajadusteks. Oluline on rahastada puuetega inimeste transporti (tööle ja koju).
- Toetada oma inimeste ümberõpet, jagades ümberõppe võimaluste kohta infot, suunates töötajaid ja teisigi kogukonnaliikmeid ümberõppele. Viia kokku kohalikud tööandjad ja haridusasutused, pakkuda neile koostööks tuge ja teadmist.
- Olla tööandjana eeskujuks pakkudes osakoormusega töötamise võimalusi, rakendades ametiasutustes paindlikku tööaega, toetades täiendõpet.
- Olla jõulisemalt dialoogis riigiga paindlike töövõimaluste arendamiseks kohalikul tasandil. Koguda kogukonnast ideid, korrastada need ja viia kogukonnaliikmete vajadused selge sõnumina otsustajateni edasi. Viimane ettepanek viitab vajadusele luua püsiv dialoogivorm kogukondadega suhtlemiseks.

3. Eesti peab olema atraktiivne ning avatud andekatele inimestele teistest riikidest ning naasmine Eestisse väljarännanud eestlastele lihtne. Ilma selleta ei anna mis tahes muud meetmed piisavat tulemust, et rahvastiku vananemise ja kahanemisega seotud riske maandada. Aruteludel osalenud ootavad kohalike omavalitsuste, vabaühenduste ning ettevõtete aktiivsemat osalemist lõimumisvaldkonnas, õppekavade täiendamist ning positiivsete ning lõimumist toetavate hoiakute tutvustamist, et kõik Eestisse panustavad inimesed tunneksid toetust ning sõltumata päritolust end turvaliselt, oodatud ja kasulikuna. Sama oluline on süsteemsem töö väljarännanud eestlastega sideme hoidmiseks, et nad teaksid, et on oodatud tagasi ning naasmine oleks lihtsalt korraldatav. Omavalitsuse tasandil saab neid lähenemisi toetada, näiteks:

- Algatada ühistegevusi ning lõimumisprojekte oma kogukonna inimeste vahel sidususe loomiseks ning aidates kaasa, et hariduse korraldamisel teadvustataks erinevusi.
- Kasutada kohalikku kooli kui keskust, mille baasil luua väliseesti sihtgrupile kohandatud haridusteenuste pakett, milles näiteks väliseesti lastele ja peredele erivormilised haridusteenused lühiajalistest õpilasvahetuse laadsetest tsüklitest, laagritest, veebitundidest, drop-off-koolist/lasteaiast kuni klassikalise õpilaskodu-kool võimaluseni.
- Tunnustada kogukondi, kes on meelitanud väljarännanud koju tagasi ja/või teinud nendega head koostööd.

4. Laste- ja perepoliitika peab laste sünni motiveerimise kõrval toetama laste kasvamist ning vanemate töö- ja pereelu ühildamist. Valitsusele tehtud ettepanekute seas on näiteks peretoetuste indekseerimine ja lasterikaste perede kodu-toetuste tingimuste ja portfelli laiendamine, aga ka huvihariduse toetamine ning vanemluskoolituste mahu suurendamine. Kohalikud omavalitsused saavad lastele kasvuks parema keskkonna loomist toetada:

- Kujundada peresõbraliku eluasemepoliitika, luues noorte iseseisvumise toetamiseks nn ametikorterite laadseid lahendusi.
- Parandada tingimusi töö- ja pereelu ühildamiseks, näiteks korraldades lastehoiuteenused paindlikumalt, toetades lapsehoidu võimaldavaid seltse/külamaju ning hoiukohti loovaid asutusi, jagades lasteaiakohti osalise ajaga töötavatele vanematele või pakkudes ajutist lastehoidu. Uurida tasub kas on asutusi, mille juurde hoiukohtade loomise järele on vajadust ning millist ressursi nad selleks juurde vajavad.
- Tagada peredele olulised teenused, analüüsides regulaarselt vallas/linnas elavate lapsevanemate vajadusi. Oluline on tagada lastele kodulähedane koolikoht, toetada mitmekesist huviharidust, aga pakkuda ka lapsevanematele vanemluskoolitusi ning vajaduspõhiselt rahaplaneerimise koolitusi.
- Luua lapse- ja peresõbralik avalik ruum. Näiteks peaksid haridusasutuste juures olevad mänguväljakud olema avalikus kasutuses.

Aruteludele järgnenud seminaridel oli juttu sellest, et kohalikud omavalitsused võiksid julgemalt kasutada soodustusi ja tugiprogramme, mis on kas EL vahenditest või riigieelarvest loodud. Näiteks:

- [Noortegarantii pakub võimalust saada lisatuge noortega seotud teenuste arendamiseks](#)
- [Programm "Imelised aastad" pakub abi vanemluskoolituste korraldamiseks](#)
- [Toetust on võimalik taotleda lastehoiukohtade loomiseks ja hoiuteenuse pakkumiseks](#)

Üks oluline mõte #kuidasmekestame aruteludelt on soovitus kohalikele omavalitsustele võtta kohaliku elu arendamisel liidriroll, näidata üles huvi ja leida lahendusi oma piirkonna inimeste probleemidele. Kogukonnad ootavad, et enne otsustamist küsitakse ja otsustamisel aktsepteeritakse kogukonna arvamust, nad ootavad toetust ja kiitust ning seda, et inimeste vajadused jõuavad kohaliku omavalitsuse esindajate kaudu ka riigini. Kogukonnad on omavalitsustele paljude tegevuste korraldamisel heaks partneriks, kuid võivad vajada töö korraldamiseks ning hoidmiseks toetust.

Demograafiliste trendide muutmiseks ja kahanevast rahvastikust tulenevate probleemidega toime tulemiseks ei ole lihtsaid ega kiireid lahendusi. Siin toodud ettepanekute loetelu ei ole kindlasti lõplik ja avalikku laiapõhjalist arutelu sellest, millist riiki, keelt, kultuuri, väärtusruumi ja elukeskkonda me oma lastele ja lastelastele jätta soovime, on mõistlik kogukondades, aga ka kohaliku omavalitsuse tasandil jätkata.